

**Dret Penal III**

Codi: 102245

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500786 Dret	OB	2	1

**Professor/a de contacte**

Nom: Joan Baucells Lladós

Correu electrònic: Joan.Baucells@uab.cat

**Utilització d'idiomes a l'assignatura**

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: Sí

**Altres indicacions sobre les llengües**

Grups 03 i 70 s'imparteixen en català. Grups 01; 02 ; 51 i 52 s'imparteixen en castellà.

**Equip docent**

Margarita Bonet Esteva

Jose Riba Ciurana

Jaume Antich Soler

Maria Jesus Guardiola Lago

**Prerequisits**

Per a una comprensió i un seguiment correctes de les pautes d'aprenentatge d'aquesta assignatura és recomanable haver superat les dues assignatures obligatòries prèvies ("*Dret penal I*" i "*Dret penal II*") i, pel que fa a d'altres matèries objecte d'estudi a primer curs, també és especialment útil un bon assoliment dels coneixements dels programes de "*Teoria del dret*" i de Dret constitucional.

Grup 01: Maria Jesús Guardiola Lago. Castellà

Grup 02: Maria Jesús Guardiola Lago. Castellà

Grup 03: Margarita Bonet Esteva. Català

Grup 51: Josep Riba Ciurana. Castellà

Grup 52: Jaume Antich Soler. Castellà.

Grup 70: Joan Baucells Lladós. Català.

**Objectius**

L'objecte de l'assignatura es correspon amb el llibre II del Codi penal, és a dir, l'estudi de l'anomenada "*part especial*" del dret penal i, en concret, els grups de delictes que s'apliquen més sovint per part dels nostres tribunals; així com l'estudi dels principals problemes dogmàtics i interpretatius que presenta la seva aplicació.

Per tant, tractant-se de la darrera assignatura obligatòria de dret penal, té per objectius que els alumnes assolixin les habilitats metodològiques per a la resolució de casos penal, i en concret, que l'alumne aprengui a:

- a) identificar els elements d'un supòsit de fet que poden tenir rellevància penal.
- b) qualificar correctament els fets des d'un punt de vista penal.
- c) aplicar la teoria jurídica del delictes com a mètode de resolució de casos penals.
- d) explicar l'argumentació jurídica que l'ha portat a aquesta solució concreta, fent especial atenció als arguments relacionats amb el cas concret.
- e) trobar jurisprudència així com referències bibliogràfiques per reforçar la seva argumentació.

## Competències

- Adquirir els coneixements bàsics de les diferents dogmàtiques jurídiques i exposar-los en públic.
- Argumentar i fonamentar l'aplicació de les normes jurídiques.
- Buscar, interpretar i aplicar normes jurídiques, argumentant cada un d'aquests assumptes.
- Demostrar que es comprenen i es coneixen les principals institucions polítiques i privades en la seva gènesi i en el seu conjunt amb els seus respectius.
- Demostrar que es comprèn el caràcter unitari de l'ordenament jurídic i la necessària visió interdisciplinària dels problemes jurídics.
- Demostrar que es té una consciència crítica en l'anàlisi de l'ordenament jurídic i el desenvolupament de la dialèctica jurídica.
- Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
- Dominar les tècniques informàtiques per obtenir la informació jurídica (bases de dades de legislació, jurisprudència, bibliografia, etc.) i per comunicar dades.
- Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
- Identificar els conflictes d'interessos subjacents en litigis i casos reals.
- Identificar, conèixer i aplicar els principis bàsics i generals de l'ordenament jurídic.
- Identificar, valorar i posar en pràctica els canvis en la jurisprudència.
- Memoritzar i utilitzar la terminologia jurídica.
- Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
- Presentar en públic la problemàtica que comporta un determinat litigi, les normes jurídiques aplicables i les solucions més coherents.
- Reconèixer i resoldre problemes.
- Redactar i formalitzar treballs, informes, escrits i dictàmens.
- Redactar textos jurídics (contractes, dictàmens, sentències, interlocutòries, providències, testaments, legislacions, etc.).
- Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
- Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
- Tenir habilitat per prendre decisions.
- Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
- Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
- Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina de treball en la interpretació de l'ordenament jurídic.

## Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir els coneixements bàsics de la dogmàtica penal.

2. Argumentar l'aplicació de normes penals en la resolució de problemes penals.
3. Buscar sentències penals en les bases de dades.
4. Definir estratègies de defensa dels interessos jurídicopenals.
5. Definir la vinculació del dret penal amb els principis i els valors constitucionals.
6. Definir les principals institucions penals.
7. Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
8. Distingir la connexió important que hi ha entre el dret penal substantiu i el dret penal processal.
9. Distingir les relacions de dependència i autonomia entre el dret penal i la resta de branques de l'ordenament jurídic (civil, laboral, administratiu i financer).
10. Exposar oralment la resolució de qüestions dogmàtiques penals.
11. Fonamentar l'aplicació de les normes penals en la resolució de problemes penals.
12. Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
13. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en concret.
14. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en general.
15. Identificar i conèixer els principis limitadors del dret penal.
16. Identificar i valorar la jurisprudència de les audiències provincials i el Tribunal Suprem en matèria penal.
17. Identificar, conèixer i aplicar els principis interpretatius del dret penal.
18. Interpretar les normes penals com decisions de política criminal.
19. Memoritzar i utilitzar la terminologia específicament penal.
20. Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
21. Prendre consciència de la importància del compromís ètic de l'advocat en el procés penal.
22. Presentar a l'aula la defensa o l'acusació de casos penals.
23. Reconèixer i resoldre problemes.
24. Redactar escrits específicament de contingut penal vinculats al procés, fonamentalment de conclusions provisionals, recursos i sentències.
25. Redactar i formalitzar treballs, informes, escrits i dictàmens.
26. Redactar resolucions de casos penals.
27. Resoldre els problemes d'interpretació i aplicació que presenten les normes penals.
28. Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
29. Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
30. Tenir habilitat per prendre decisions.
31. Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
32. Trobar la normativa aplicable entre el Codi penal i les normes penals especials.
33. Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
34. Utilitzar els arguments de la jurisprudència penal i constitucional per a resoldre problemes penals.
35. Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina d'interpretació de les normes penals.

## Continguts

El programa es divideix en temes obligatoris i facultatius. Dels temes facultatius el/la professor/a responsable de cada grup n'indicarà un màxim de dos que, conjuntament amb els temes obligatoris configuraran el programa del curs.

### Temes obligatoris bàsics

- 1.- INTRODUCCIÓ: Sistematització dels béns jurídics protegits en els delictes. DELICTES CONTRA LA VIDA HUMANA. A) Delictes contra la vida humana independent: homicidi. L'assassinat. Inducció i auxili al suïcidi, amb especial referència a la eutanàsia. B) Delictes contra la vida humana independent: avortament.
- 2.- DELICTES CONTRA LA SALUT I LA INTEGRITAT FÍSICA. Lesions: tipus bàsics i qualificats. L'art. 153 i la polèmica sobre la lluita contra la violència familiar i de gènere. Participació en baralla. Problemàtica del consentiment. Lesions al fetus. El tràfic d'òrgans.
- 3.- DELICTES CONTRA LA LLIBERTAT. Detencions il·legals i segrestos.- Amenaces.- Coaccions.- Stalking
- 4.- DELICTES CONTRA LA INTEGRITAT MORAL. L'exercici de la violència habitual a l'àmbit familiar i de gènere. Assetjaments morals. Tortures. Trata de persones.

5.- DELICTES CONTRA LA LLIBERTAT I LA INDEMNITAT SEXUAL. Agressions sexuals. Abusos sexuals.- Assetjament sexual.- Delictes d'agressions i abusos sexuals a menors de 16 anys.- Delictes d'exhibicionisme i provocació sexual.- Delictes relatius a la prostitució. Disposicions comuns.

6.- DELICTES CONTRA LA INTIMITAT, EL DRET A LA PROPIA IMATGE I LA INVIOLABILITAT DEL DOMICILI. Descobriment i revelació de secrets.- Violació de llar, domicili de persones jurídiques i establiments oberts al públic.

7.- DELICTES CONTRA EL PATRIMONI. Bé jurídic protegit.- Concepte de patrimoni.- Delictes patrimonials d'enriquiment amb apoderament.- Furt i circumstàncies modificatives.- Robatori amb força en les coses.- Robatori amb violència o intimidació en les persones.- Referència a l'extorsió, el robatori i furt de vehicles de motor i la usurpació.

8.- DELICTES PATRIMONIALS D'ENRIQUIMENT AMB DEFRAUDACIÓ. Defraudacions: concepte i consideracions generals.- Estafa: concepte, elements i circumstàncies.- Apropiació indeguda.- Administració deslleial.

9.- DELICTES CONTRA LA SEGURETAT COL·LECTIVA. La tipificació de conductes generadores de risc. Especial referència al tràfic de drogues. Conceptes generals dels delictes contra la seguretat vial.

10.- FALSEDATS. Problemàtica del bé jurídic. Concepte i requisits de la falsedat.- Classificació de les falsedats. A) Falsedats documentals: Concepte i classes de document; Principals modalitats de falsedat documental.- B) Falsedats personals: Intrusisme

Temes facultatius

1.- MANIPULACIONS GENÈTIQUES.

2. OMISSIO DEL DEURE DE SOCORS.

3. DELICTES CONTRA L'HONOR. Problemes constitucionals.- Calúmnies.- Injúries.- Disposicions comuns.

4. DELICTES CONTRA LES RELACIONS FAMILIARS. Matrimonis il·legals.- Suposició de part i alteració de la paternitat, estat o condició del menor.- Delictes contra els drets i deures familiars: impagament de pensions.

5.- DELICTES CONTRA EL PATRIMONI (Continuació). Frustració de l'execució.- Insolvències punibles.- Danys: concepte i modalitats.

6.- DELICTES CONTRA EL ORDRE SOCIO-ECONÒMIC. Delictes relatius als drets d'autor i la propietat industrial.- Referència a la receptació i el blanqueig de diners. Alteració de preus.- Delictes relatius al mercat i als consumidors.- Delicte de corrupció en els negocis.- Referència a la sostracció de cosa pròpia a la seva utilitat social.- Delictes societaris.

7.- DELICTES DE FINANÇAMENT ILEGAL DELS PARTITS POLÍTICS.

8.- DELICTES CONTRA LA HISENDA PÚBLICA I LA SEGURETAT SOCIAL. Fraus fiscals.- Referència a l'estafa i la malversació de subvencions.- Referència als delictes contra la Seguretat Social.

8.- DELICTES CONTRA ELS DRETS DELS TREBALLADORS.

10.- DELICTES CONTRA ELS DRETS DELS CIUTADANS ESTRANGERS.

11.- DELICTES RELATIUS A L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI I LA PROTECCIÓ DEL PATRIMONI ARTÍSTIC I EL MEDI AMBIENT. Referència als delictes sobre l'ordenació del territori i sobre el Patrimoni Històric.- Delictes contra els recursos naturals i el medi ambient.- Referència als delictes relatius a la protecció de la flora i la fauna.

12.- DELICTES CONTRA LA ADMINISTRACIÓ PÚBLICA. A) Prevaricació.- B) Suborn.- C) Malversació de cabals públics.- D) Violació de secrets.- E) Desobediència.- F) Tràfic d'influències.- G) La utilització d'informació privilegiada com a bus en l'exercici de la funció.

13.- DELICTES CONTRA LA ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA. A) Prevaricació judicial.- B) Acusació i denúncia falses.- C) Simulació de delictes.- D) Fals testimoni: conceptes comuns a les diferents modalitats.- E) Encobriment.- F) Obstrucció a la justícia i deslleialtat professional.-G) Omissió d'impedir delictes.- H) Trencament de condemna.

14.- DELICTES CONTRA LA CONSTITUCIÓ: Classificació dels delictes compresos en aquest títol.- Especial consideració a: A) Rebel·lió.- B) Delictes relatius a l'exercici de drets fonamentals: associació il·lícita.- C) Delictes comesos per funcionaris públics contra les garanties constitucionals.

15.- DELICTES CONTRA L'ORDRE PÚBLIC: Consideracions sobre el bé jurídic.- Classificació.- Especial consideració de: A) Atemptats, resistència i desobediència.- B) Terrorisme.

16.- DELICTES DE TRAÏCIÓ, CONTRA LA PAU O LA INDEPENDÈNCIA DE L'ESTAT I RELATIUS A LA DEFENSA NACIONAL. Classificació i conceptes generals.- DELICTES CONTRA LA COMUNITAT INTERNACIONAL.

## Metodologia

La metodologia d'aprenentatge s'organitza al voltant de les següents activitats:

1. Activitats dirigides: activitats on el professor és present durant l'execució de les mateixes i desenvolupa un paper més actiu o protagonista. Es divideixen en dos tipus:

1.1 Classes teòriques: aquestes ocuparan la primera hora de l'activitat dirigida i tenen per objecte que l'estudiant assoleixi les bases conceptuals de la matèria i seu el marc normatiu i jurisprudencial. Les classes teòriques són les activitats en les quals s'exigeix menys interactivitat a l'estudiant i estan concebudes com un mètode fonamentalment unidireccional de transmissió de coneixements del professor a l'alumne. Aquestes classes, si és necessari, es podran fer amb suports de TIC i, debat en gran grup.

1.2 Activitats pràctiques: En general, aquestes ocuparan la part final de les classes teòriques on els estudiants, individualment o en grups reduïts, analitzen i resolen juntament amb el professor preguntes, casos pràctics o notícies vinculades amb el tema acabat de desenvolupar a la classe teòrica.

1.3 Avaluació continuada a l'aula: activitats d'avaluació continuada que els estudiants desenvoluparan individualment a l'aula, amb el suport del professor, orientades l'execució, correcció i retorn de les activitats avaluables.

2. Activitats supervisades: tutories. L'alumne pot emprar l'hora de tutoria per aclarir conceptes necessaris per a la comprensió de la teoria o el desenvolupament de les classes pràctiques, així fer el retorn de l'activitat d'avaluació continuada. Les tutories no són concebudes per a substituir les explicacions de qui no assisteix a classe, sinó per complementar-les o reforçar-les davant de necessitats particulars.

3. Activitats autònomes: activitats que els estudiants desenvoluparan autònomament, fora de l'aula, amb el suport puntual del professor, si fós necessari, durant les tutories.

3.1 Cerca i lectura comprensiva de bibliografia, normativa i jurisprudència.

3.2 Estudi

3.3 Preparació o elaboració de les diverses activitats d'avaluació continuada

3.4 Realització d'esquemes, mapes conceptuals i resums

## Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
-------	-------	------	--------------------------

Tipus: Dirigides

Classes pràctiques	11	0,44	2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 20, 21, 23, 25, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35
Classes teòriques	22	0,88	2, 5, 6, 8, 9, 15, 16, 17, 18, 27, 35
Realització i/o correcció de les activitats d'avaluació continuada	6	0,24	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 32, 33, 34, 35
Tipus: Supervisades			
tutories individuals o en grup	0,5	0,02	20, 23
Tipus: Autònomes			
Cerca i lectura comprensiva de bibliografia (manuals, articles); normativa i jurisprudència	20	0,8	1, 3, 16, 20, 30, 32, 33
Estudi	37,5	1,5	1, 5, 6, 9, 16, 19, 20, 27, 28, 30, 32
Realització de resums, esquemes i mapes conceptuals	5	0,2	1, 6, 19, 20, 30, 32
Redacció d'activitats d'avaluació continuada	40	1,6	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35

## Avaluació

Model d'avaluació: el model d'avaluació és continuada i té l'objectiu que l'alumnat i el professorat puguin conèixer el grau d'assoliment de les competències per tal d'orientar el procés formatiu. A l'inici del curs, el professor/a responsable de cada grup informarà als alumnes, a través l'aula moodle, del contingut i dates de les activitats d'avaluació continuada, així com del model d'examen final (test, preguntes curtes, etc...)

a) composició de la nota final:

Les activitats d'avaluació continuada realitzades al llarg del curs suposaran el 50% de l'avaluació final (5 punts) i, la prova final de contingut suposarà el 50% restant (5 punts).

b) Activitats d'avaluació continuada:

Les concretes activitats d'avaluació cotinuada les detallarà cada professor la primera setmana del curs. Les activitats poden consistir en resolució de casos pràctics, examen test, preguntes curtes, etc.

El nombre total d'activitat serà de quatre. Com a mínim dues d'elles hauran de ser de diferent classe.

Valoració i calendari:

Primera activitat: p.ex. solució de casos penals. valor 1,5 punts sobre la nota final. Calendari: entre la tercera i la quarta setmana del curs.

Segona activitat: P.ex. test. valor 1 punt sobre la nota final. Calendari: entre la sisena i la setena setmana del curs.

Tercera activitat: p.ex. solució de casos penals. valor 1,5 punts sobre la nota final. Calendari: entre la novena i la desena setmana del curs.

Quarta activitat: p.ex. tes. valor 1 punt sobre la nota final. Calendari: entre la dotzena i tretzena setmana del curs.

c) Prova final de conjunt: Al final del curs hi haurà un examen que suposarà el 50% de la nota final i es realitzarà en la data fixada per Gestió acadèmica.

d) Revaluació:

Pot accedir a la revaluació qui hagi suspès o qui, havent aprovat, vulgui millorar nota. Si la nota obtinguda a la revaluació fos inferior, es mantindrà l'anterior.

Es pot reavaluar tant la part corresponent a la prova final de conjunt com les activitats d'avaluació continuada.

Pel que fa al 50% de l'avaluació continuada: consistirà en la realització d'una activitat única, igual per a tots els alumnes, amb independència de la classe d'activitat que revaluïn. Amb aquesta es podrà obtenir com a màxim 1,5 punts.

el que fa al 50% de la prova final de conjunt: consistirà en un exàmen de la mateixa classe que el realitzat anteriorment, i permet obtenir 5 punts.

e) Nota global de l'assignatura: La nota final de l'assignatura resultarà de la suma de totes les activitats avaluades o revaluades. Per poder aprovar l'assignatura cal obtenir un mínim de 5 punts sobre els 10 totals, sense que sigui necessari obtenir una nota mínima de l'avaluació continuada o la prova final.

f) Revisió: En publicar les notes, tant de les activitats realitzades durant el curs, com de la prova final, com de la revaluació, el/la professor/a especificarà el sistema de revisió (data, horari i espai).

## Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Prova de conjunt final	50%	2	0,08	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35
Resolució de primer model d'avaluació continuada (p.ex. casos penals, literatura)	30% (15% cadasún)	3	0,12	1, 5, 6, 15, 17, 19
Resolució de segon model d'avaluació continuada (p.ex. test)	20% (10% cada un)	3	0,12	1, 6, 20, 28

## Bibliografia

bibliografia bàsica:

- MUÑOZ CONDE, Francisco (2017) *Derecho penal. Parte especial*, 21ª edició, Tirant lo blanch, Valencia.

- QUINTERO OLIVARES, Gonzalo (Dir.) (2016) *Comentarios a la parte especial del derecho penal*, 10ª edició, Aranzadi, Pamplona

- SILVA SÁNCHEZ, Jesús María (Dir) (2015) *Lecciones de derecho penal: parte especial*, 4ª edició, Atelier, Barcelona.

Bibliografia complementaria.

- GARCÍA ARÁN, Mercedes-MUÑOZ CONDE, Francisco. *Derecho penal. Parte general*, Tirant lo blanch, 2016.

Al llarg del curs el/la professor/a responsable de l'assignatura podrà recomanar bibliografia complementaria a través del campus virtual.